

3. Trunov O.V. (2025). Pravove stanovyshche arbitrazhnoho keruiuchoho u protsedurakh bankrutstva [Legal Status of an Arbitration Manager in Bankruptcy Procedures]. *Pravova pozysyia*. № 1 (46). 82–86. Retrieved from: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2025/1/17.pdf/> [in Ukrainian].
4. Kurylo V.I., Mushenok V.V., Karnaukh A.V. (2026). Sproshchena systema opodatkuvannia yak alternatyva normatyvno-pravovoho fiskalnoho vplyvu na diialnist arbitrazhnykh keruiuchykh. [Simplified taxation system as an alternative to regulatory fiscal influence on the activities of arbitration managers]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka". Seriya: "Iurydychni nauky"*. № 2. 11–19. Retrieved from: <https://www.inter-nauka.com/issues/law2026/2/> [in Ukrainian].
5. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva (2018, 18 October). [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures]. № 2597-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [in Ukrainian].
6. Poriadok zdiisnennia kontroliu za diialnistiu arbitrazhnykh keruiuchykh (2019, 06 December) [Procedure for exercising control over the activities of arbitration managers]: zatverdzhene nakazom Ministerstva yustytzii Ukrainy № 3928/5 (zi zminamy). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1228-19#> [in Ukrainian].
7. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (1984, 07 December). [Code of Ukraine on Administrative Offenses] № 8073-Kh. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (2001, 05 April) [Criminal Code of Ukraine] № 2341-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro Ministerstvo yustytzii Ukrainy (2014, 2 Jule) [Regulations on the Ministry of Justice of Ukraine]: zatverdzenoho postanovoiou Kabinetu Ministriv Ukrainy № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Polozhennia pro Dystsyplinarnu komisiuu arbitrazhnykh keruiuchykh: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy (2019, 25 September) [Regulations on the Disciplinary Commission of Arbitration Managers]. № 2993/5 (zareiestrovanyi v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 30 veresnia 2019 № 1068/34039). URL: https://ips.ligazakon.net/document/re34039?an=19&ed=2019_11_29 [in Ukrainian].
11. Statut Natsionalnoi asotsiatsii arbitrazhnykh keruiuchykh Ukrainy (2019, 20 November) [Statute of the National Association of Arbitration Managers of Ukraine]. Zatverdzeni rishenniam ustanovchoho zizdu arbitrazhnykh keruiuchykh Ukrainy. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/media/Statute%203%20Consolidated%20Kyiv%20Dnipro.pdf> [in Ukrainian].
12. Kodeks profesiinoi etyky arbitrazhnoho keruiuchoho (2019, 20. November.) [Code of Professional Ethics of an Arbitration Manager]. Protokol Ustanovchoho zizdu arbitrazhnykh keruiuchykh Ukrainy. URL: <https://document.vobu.ua/doc/8671> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 21.11.2025

УДК 342.73:004.8

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-290-294

Трошкіна Катерина Євгенівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент

кафедри загальноправових дисциплін та державного управління

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

katernareva@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1795-7234

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПОТРЕБА ОНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Цифровізація публічної влади, розвиток електронного врядування та активне використання інформаційно-комунікаційних технологій трансформують зміст конституційних прав людини. Сучасні форми реалізації права на приватність, свободу слова, доступ до інформації та участь у державному управлінні все частіше здійснюються у цифровому середовищі. Це зумовлює необхідність формування комплексного конституційно-правового механізму забезпечення цифрових прав громадян.

Цифрові права, що належать до четвертого покоління прав людини, охоплюють класичні права, адаптовані до цифрового простору, та новітні правові конструкції, зокрема право на забуття, право на анонімність та цифрову ідентичність. В умовах стрімкої цифровізації та впровадження електронних сервісів держави виникають ключові проблеми: фрагментарність законодавства, відсутність єдиного визначення цифрових прав, ризику надмірного державного контролю та потреба конституційної модернізації. Особливо актуальним це стає в умовах воєнного стану,

Випуск 19. 2025

© К.Є.Трошкіна, 2025

коли цифровий простір одночасно слугує інструментом захисту, комунікації та управління, але є потенційною зоною порушення прав і свобод.

Дослідження цифрових прав має не лише теоретичне, а й практичне значення для формування сучасної правової політики, підвищення рівня цифрової безпеки та довіри громадян до електронних послуг. Удосконалення правового регулювання має здійснюватися на засадах комплексності та гармонізації з європейськими стандартами, включати законодавчі, інституційні, технічні та освітні заходи, що забезпечить ефективну реалізацію та захист цифрових прав у цифровому середовищі.

Ключові слова: права людини, покоління прав людини, цифрові права громадян, закріплення прав людини.

Troshkina K. CONSTITUTIONAL AND LEGAL SECURITY OF DIGITAL RIGHTS OF CITIZENS: MODERN APPROACHES AND THE NEED TO UPDATE CONSTITUTIONAL REGULATION

The digitization of public authorities, the development of e-government and the active use of information and communication technologies are transforming the content of constitutional human rights. Modern forms of exercising the right to privacy, freedom of speech, access to information and participation in public administration are increasingly carried out in the digital environment. This necessitates the formation of a comprehensive constitutional and legal mechanism for ensuring the digital rights of citizens.

Digital rights, which belong to the fourth generation of human rights, include classical rights adapted to the digital space and the latest legal constructs, in particular the right to be forgotten, the right to anonymity and digital identity. In the context of rapid digitalization and the introduction of electronic services of the state, key problems arise: fragmentation of legislation, the lack of a single definition of digital rights, the risks of excessive state control and the need for constitutional modernization. This becomes especially relevant in conditions of martial law, when the digital space simultaneously serves as a tool for protection, communication and management, but is a potential area of violation of rights and freedoms.

The study of digital rights has not only theoretical, but also practical significance for the formation of modern legal policy, increasing the level of digital security and citizens' trust in electronic services. Improving legal regulation should be carried out on the basis of comprehensiveness and harmonization with European standards, include legislative, institutional, technical and educational measures, which will ensure the effective implementation and protection of digital rights in the digital environment.

Keywords: human rights, generation of human rights, digital rights of citizens, consolidation of human rights.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій, поширення електронних сервісів, штучного інтелекту, великих даних та цифрових платформ істотно трансформують суспільні відносини й зумовлюють появу нових форм реалізації прав і свобод людини. Водночас чинне конституційне регулювання в Україні формувалося за умов доцифрової епохи та не враховує повною мірою специфіку цифрових прав громадян, зокрема права на захист персональних даних, цифрову приватність, інформаційну безпеку, доступ до мережі Інтернет та захист від зловживань у цифровому середовищі.

Фрагментарність законодавчого врегулювання, відсутність єдиної конституційно-правової концепції цифрових прав і недостатня визначеність механізмів їх гарантування створюють ризики порушення прав людини та ускладнюють їх ефективний захист. У зв'язку з цим постає об'єктивна потреба наукового осмислення сучасних підходів до конституційно-правового забезпечення цифрових прав громадян та обґрунтування доцільності оновлення конституційного регулювання з урахуванням викликів цифрової трансформації держави і суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика цифрових прав розглядається в працях українських та зарубіжних науковців у контексті інформаційного та конституційного права, а також кібербезпеки. Серед українських вчених дослідженнями у цьому напрямку займаються Д.Белов, О.Братасюк, Н.Верлос, О.Гіляка, Н.Ментух, О. Роговенко, О. Петришин, Ю.Разметаєва, та ін. Проте комплексний аналіз конституційного виміру цифрових прав в Україні на сьогодні відсутній.

Мета статті – аналіз сучасних підходів до конституційно-правового забезпечення цифрових прав громадян, а також обґрунтування необхідності оновлення конституційного регулювання з урахуванням процесів цифровізації і нових викликів у сфері захисту прав людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізація публічної влади, розвиток електронного врядування та активне використання інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюють трансформацію змісту конституційних прав людини. У сучасних умовах право на приватність, свободу вираження поглядів, доступ до інформації та участь в управлінні державними справами набувають нових форм реалізації у цифровому середовищі. Водночас виникає потреба формування комплексного конституційно-правового механізму забезпечення цифрових прав громадян. Як слушно зазначає Н.Верлос, що, незважаючи на дискусійність визначеної проблеми, розвиток цифрових технологій реально впливає на розвиток конституційних прав людини, необхідність доктринального переосмислення та оптимізації нормативного врегулювання [1, с.130].

Україна, активно розвиваючи електронне врядування, цифрові послуги та інфраструктуру, гостро потребує системного правового підходу до забезпечення цифрових прав громадян. У контексті євроінтеграційного курсу особливо важливим є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами захисту даних, кібербезпеки та функціонування цифрового ринку. Таким чином, дослідження цифрових прав та їх конституційного закріплення має не лише теоретичне, а й значне практичне значення для формування сучасної правової політики, забезпечення прав людини в цифровому просторі та підвищення рівня довіри громадян до цифрових сервісів.

Традиційно у правовій доктрині прийнято виділяти три покоління прав людини: права першого покоління – громадянські та політичні; права другого покоління – соціальні, економічні та культурні; права третього покоління – колективні права, включно з правом на мир, розвиток, екологічну безпеку. В основі концепції поколінь прав – виявлення історичної поетапності у формулюванні та законодавчого закріпленні різних за своїми функціями та сферами застосування груп прав [2, с. 575].

Початок ХХІ ст. заклав підґрунтя для активної появи та законодавчого закріплення прав четвертого покоління. Поява четвертого покоління прав людини пов'язано з процесами демократизації, гуманізації, інформатизації, розвитком комп'ютерних технологій, з проведенням певних досліджень у науці, медицині, біології, кібернетиці, космічній сфері [3, с. 59]. Змістовно до даного покоління слід віднести біологічні (соматичні) та інформаційні права. Як вказує О.Аврамова, сутність прав людини четвертого покоління полягає в утвердженні можливості альтернативного вибору форм правомірної поведінки, виконання юридичного обов'язку. Це є підґрунтям переходу контролю над діями особи від держави до людини. Держава лише пропонує декілька моделей правової поведінки, а людина самостійно їх обирає [4, с.71 – 72].

Важливою складовою прав четвертого покоління є права, спрямовані на захист людини у цифровому середовищі – віртуальному просторі, який стає невід'ємною частиною соціального і політичного життя, або так звані цифрові права.

Права четвертого покоління спрямовані на забезпечення людської автономії, гідності й свободи в цифровому просторі, у тому числі – на баланс між інноваціями та правами людини. У цих умовах цифрові права громадян набувають статусу базових, оскільки забезпечують не лише доступ до інформації та електронних послуг, а й можливість реального впливу на процеси публічного управління. Таким чином, цифрові права стають невід'ємною частиною прав людини четвертого покоління, що формуються під впливом біотехнологічних, інформаційних та кібербезпекових викликів.

Цифрові права (digital rights) належать до відносно нових правових категорій, у зв'язку з чим їх зміст, обсяг та доцільність виділення в окремий інститут залишаються предметом активних наукових дискусій. Особливістю даної категорії прав і основна відмінність їх від інформаційних прав є те, що вони набуваються та здійснюються виключно в цифровому середовищі.

Як зазначає Ю.Разметаєва, термін «цифрові права людини» охоплює два основні підходи до його тлумачення. З одного боку, під ним розуміють сукупність прав, реалізація та захист яких у сучасних умовах нерозривно пов'язані з використанням цифрових технологій або мають виражену онлайн-компоненту. З іншого – йдеться про нові правові інститути, що виникають у цифрову епоху та поступово набувають ознак фундаментальних прав. У зв'язку з цим до цифрових прав відносять як класичні права, адаптовані до цифрового середовища (свобода слова, право на приватність, доступ до інформації, участь у державному управлінні), так і новітні правові конструкції, зокрема право на забуття, право на анонімність, а також право на доступ до Інтернету [5, с. 19].

Цифрові права охоплюють систему прав, що включає доступ до цифрового середовища й цифрових активів, віртуальні права, права власності на цифрові об'єкти, контроль над цифровими активами, а також право на використання андроїдів, роботів і штучного інтелекту, створення й взаємодію з віртуальними аватарами померлих родичів, право на створення власної цифрової (віртуальної) ідентичності тощо [4, с.76].

Як вказують дослідники, цифрові права людини – це окрема група прав людини, які пов'язані з використанням та/або реалізуються в мережі Інтернет за допомогою спеціальних пристроїв (комп'ютерів, смартфонів тощо). До них можемо віднести: 1) право на доступ до Інтернету – полягає в тому, що кожен має право на рівний доступ і використання вільного та безпечного Інтернету; 2) свобода вираження поглядів онлайн – означає право вільно висловлювати свої погляди, шукати, отримувати та поширювати інформацію онлайн; 3) право на приватність і захист персональних даних – кожен має право на приватність онлайн та захист персональних даних в Інтернеті (соціальних мережах, у заповненні Google-форм тощо); 4) право на свободу та особисту безпеку онлайн – реалізація цього права потребує механізму захисту від протиправних дій, тобто певні державні гарантії захисту від фізичного та психологічного насильства чи домагань, мови нетерпимості, нетолерантності та ворожнечі, дискримінації в онлайн-середовищі; держава має сприяти розвитку та функціонуванню безпечних Інтернет-технологій; 5) право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії – означає, що люди повинні мати свободу об'єднання та використовувати будь-які сервіси, вебсайти чи застосунки для створення, приєднання, мобілізації та участі в соціальних групах та асоціаціях; 6) право на цифрове самовизначення, або право відключатися від онлайн, або бути забутих в онлайні – людина як користувач у системі (соціальній мережі, форумі, онлайнбговоренні) вправі сама, на власний розсуд визначити ім'я (ідентифікатор) або іншу апріорну інформацію про неї, яку вона буде використовувати в системі [6, с. 59].

Отже, на нашу думку, цифрові права – це сукупність прав і свобод громадянина, що забезпечують можливість безпечного, вільного й рівноправного використання цифрових технологій та участь у демократичних процесах за допомогою ІКТ.

До цифрових прав можна віднести:

- право на доступ до Інтернету;
- право на захист персональних даних;
- право на цифрову ідентичність;

- право на доступ до відкритих даних;
- право на участь у цифрових платформах демократії (електронні петиції, консультації, бюджет участі);
- право на кібербезпеку й захист від цифрових загроз;
- право на доступ до цифрової освіти та цифрових навичок;
- право на забуття (видалення інформації про себе з цифрових систем);
- право на справедливе використання алгоритмів та штучного інтелекту.

Нами вже було визначено, що стрімка цифровізація суспільних відносин, розвиток електронного врядування та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери публічного життя зумовлюють необхідність переосмислення змісту та гарантій конституційних прав і свобод людини. Водночас чинна Конституція України не містить прямого закріплення поняття «цифрові права», що породжує дискусію щодо доцільності їх конституційної інституціоналізації. У той же час, Основний Закон України гарантує право на невтручання в особисте і сімейне життя, свободу слова та право на інформацію. Зокрема, окремі статті фактично закладають підґрунтя для реалізації цифрових прав громадян, а саме: ст. 31 Конституції України, яка гарантує таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, що поширюється і на електронні комунікації; ст. 32 – передбачає право на невтручання в особисте і сімейне життя та захист персональних даних; ст. 34 – гарантує свободу думки і слова, а також право на вільний збір, зберігання, використання та поширення інформації, що охоплює і цифрові канали комунікації [7].

У цифрову епоху ці гарантії поширюються на електронні комунікації, цифрові реєстри, бази даних та онлайн-платформи. Водночас розвиток електронного врядування та цифрових сервісів держави актуалізує питання меж втручання держави у приватну сферу особи та забезпечення принципу пропорційності.

Крім Конституції України, цифрові права також регулюються наступними законодавчими актами: Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про інформацію», Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Закон України «Про електронні комунікації».

Незважаючи на поступове становлення нормативно-правових та інституційних засад забезпечення цифрових прав в Україні, рівень їх практичної реалізації все ще не відповідає сучасним викликам. Серед ключових проблем, що виникають у правового регулювання цифрових прав громадян можна назвати: відсутність законодавчого визначення цифрових прав; фрагментарність правового регулювання; ризики надмірного державного контролю у цифровому середовищі; потреба конституційної модернізації з урахуванням цифрової трансформації тощо.

Актуальність законодавчого врегулювання цифрових прав в умовах воєнного стану значно підвищується та зумовлена докорінною зміною ролі цифрового середовища у житті держави та суспільства. В умовах збройної агресії цифровий простір стає одночасно інструментом захисту, управління та комунікації, а також сферою підвищених ризиків для прав і свобод людини.

Дослідники зазначають, що рівень цифрової безпеки в Україні залишається недостатнім, особливо в умовах зростання масштабів кібератак, пов'язаних з воєнним станом та агресією РФ. Найпоширеніші технічні виклики це кібератаки на державні реєстри та критичну інфраструктуру (наприклад, атаки на «Дію» та інші державні сервіси), використання шкідливого програмного забезпечення для збору персональних даних громадян, а також недостатній рівень захисту каналів передачі інформації, особливо у сфері електронного документообігу [8, с.271].

Висновки. Отже, цифрові права громадян становлять фундаментальний елемент електронної демократії четвертого покоління. Їх забезпечення є ключовою умовою розвитку демократичних процесів, залучення громадян до ухвалення рішень та формування нової цифрової політичної культури.

Для України, яка активно впроваджує цифрові інструменти публічного управління та просувається шляхом євроінтеграції, розвиток і правове закріплення цифрових прав має стратегічне значення. Це створює передумови для відкритої, прозорої та інклюзивної держави, здатної ефективно взаємодіяти з громадянами в умовах цифрової епохи.

Правове забезпечення цифрових прав в Україні перебуває на стадії активного становлення та концептуального переосмислення. Попри наявність значної кількості нормативно-правових актів, що опосередковано регулюють окремі аспекти реалізації цифрових прав (зокрема у сфері інформаційних відносин, захисту персональних даних, електронних комунікацій та електронного врядування), чинна система правового регулювання характеризується фрагментарністю, відсутністю єдиного підходу та належної системності. Норми, що визначають правові гарантії цифрових прав, розпорошені в різних галузях законодавства та не інтегровані у цілісну конституційно-правову модель. Це зумовлює необхідність комплексної модернізації нормативної бази, її узгодження з міжнародними стандартами та формування доктринально обґрунтованої концепції цифрових прав як складової системи основоположних прав і свобод людини.

Удосконалення правового регулювання цифрових прав в Україні повинно здійснюватися на засадах комплексності та гармонізації з європейськими стандартами, охоплюючи не лише законодавчі зміни, а й

інституційні, технічні та освітні заходи. Тільки узгоджене впровадження цих складових здатне забезпечити належний рівень реалізації та ефективного захисту прав громадян у цифровому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Верлос Н.В. Конституціоналізація цифрових прав людини: вітчизняна практика та зарубіжний досвід. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 129–133.
2. Зимовець Р. В. Покоління прав людини. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 2 : Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 1128 с.
3. Шибаніц Д. М. Сучасна проблематика теорії «поколінь прав людини» в умовах європейської міждержавної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 31. Т. 1. С. 57–61.
4. Аврамова О.Є. Четверте покоління прав людини: право бути людиною. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 32, № 3, 2025. С. 63 – 86.
5. Разміятаєва Ю.С. Цифрові права людини та проблеми екстратериторіальності в їх захисті. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 18–23.
6. Братасюк О.Б., Ментух Н.Ф. поняття та класифікація цифрових прав в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 58 – 61.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Захарчук І.В. Цифрові права громадян України: конституційно-правове закріплення та механізми реалізації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 90: частина 1. С. 268 – 273.

REFERENCES:

1. Verlos, N. V. (2020). *Konstytutsionalizatsiia tsyfrovyykh prav liudyny: vitchyznyana praktyka ta zarubizhnyi dosvid* [Constitutionalization of digital human rights: domestic practice and foreign experience]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, (2), 129–133. [in Ukrainian].
2. Zymovets, R. V. (2017). *Pokolinnia prav liudyny* [Generations of human rights]. In S. I. Maksymov (Ed.), *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia* (Vol. 2: Filosofiia prava). Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian].
3. Shebanits, D. M. (2015). *Suchasna problematyka teorii "pokolin prav liudyny" v umovakh yevropeiskoi mizhderzhavnoi intehtratsii* [Contemporary problems of the “generations of human rights” theory in the context of European interstate integration]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 31(1), 57–61. [in Ukrainian].
4. Avramova, O. E. (2025). *Chetverte pokolinnia prav liudyny: pravo buty liudynoiu* [Fourth generation of human rights: the right to be human]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 32(3), 63–86. [in Ukrainian].
5. Razmiataieva, Yu. S. (2020). *Tsyfrovi prava liudyny ta problemy ekstraterytorialnosti v yikh zakhysti* [Digital human rights and problems of extraterritorial protection]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, (4), 18–23. [in Ukrainian].
6. Bratasiuk, O. B., & Mentukh, N. F. (2021). *Poniattia ta klasyfikatsiia tsyfrovyykh prav v Ukraini* [Concept and classification of digital rights in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (10), 58–61. [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada Ukrainy. (1996, June 28). *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] (Zakon №254k/96-VR). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Zakharchuk, I. V. (2025). *Tsyfrovi prava hromadian Ukrainy: konstytutsiino-pravove zakriplennia ta mekhanizmy realizatsii* [Digital rights of citizens of Ukraine: constitutional-legal consolidation and implementation mechanisms]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, (90, ch. 1), 268–273. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 21.11.2025